

Ilmus 2 korda
nädalis.

Olewik

igapäevane
ja reede hommikul

24. aastakäik. 4. novembril, 1905.

Nr 84.

Tellimise hind:

Aastas postita 2 r. 50 k. — postiga 3 r. — k.

1/3 " 1, 25 " — " 4, 79 "

1/4 " 65 " — " 85 "

küüs " 25 " — " 30 "

Üksik nummis 3 kop.

Kunutatuste hind:

Pettitrea ruum 5 kop.

Adressi muutmise korral on 10 kop. maksta
ja endine adress üles anda.

Toimetuse ja talituse aadress: Юрьевъ, Аппа.
Olewik, Rastuina uul. Nr. 59.

Olewiku abitalitused on: Pärnus, A. Kõngi raamatu kaupluses; Wilbandi A. Tõlla seppa raam. kaupluses; Abjas, A. Lasti raamatu kaupluses; Wõrus, P. Karlsoni raamatu kaupluses; Wolweits bra E. Waidti kaupluses; Antelas, J. Kuuriku kaupluses; Haigaste bra Karwandi puues; Pukas, „Abi“ theemajasa; Ewas bra Kattus juures; Jõgewal, Wenrad Jürmanni kaupluses; Mustwees, W. Fischmanni kaupluses; Põltsamaal, Wenrad Jürmanni kaupluses; Rakkes, A. Kalmi kaupluses; Tamsalus, A. Schmidt'i kaupluses ja Narwas, Fransdordi raamatu kaupl. ja H. Thomasi juures.

M. Meos'e

õmbeluse masinate ladu

Jurjewis, Raatuse uul nr 9

Olen jalle teinenuemat seini õmbeluse-
masinaid wabrikute fakte laanud.

Spaafis, tes neid osta loomab, tee onla ainult
minu kauplusest, seini masinad on palju paremad
ja hinnan lühen odatuamab kui teistes tobas
Jurjewis.

Ulmahumata ja täetlitub kunstiaakimise
farkufed on minu ladus alati.

Munpattifuit

M. Meos.

Silmi selgitab

Edu talender 1906.

Priiuse ja tšamaa eest.

A. Saal.

hind 30 kop.

Platõtes 1 rubla.

Hõmme tant,

L. Beerandi.

Hind 15 kop.

muudatub tellimusemuudatustad aadressi ümber
tasub olla ja oma aadress
15. novembrini ära teatada.
Olewik's talituse.

Naišterahwa walimise- guje wastastele.

Wõitlus — wõitlus õiguste pärašt — on kaimas. See wõitlus on nii lataline ja suurepäraline, nagu teda ajalugu weel ei tunne. Teda peawad ilmatu Wene riigi rahwad. Ihes wõitlewad tule ja mõdegaga, teibed šireikimiseja, kolmandad siir ning tuleja. jne.

Seda wõitlust õiguste pärašt peab terwe rahwas. Kes on aga rahwas? — kas ainult meestejugu? Ei, muidugi mitte, waid inimesed, ja see on meeste- ja naišterahwad. Nagu mõlemad sugud töd juures tagadaste sülg-käsega koos on, nii ka wõitluses. Wabaduse-wõitluses langevad sead on mchi kui naitš, noorimehi ja tütarlapsi, niikama ka poliitika-wangide hulgas. Kui esimene ka hästi rohkem on, siis tuleb see peaaşjalikult jellest, et senine elurõõd mehele wäljaspool kodu wõitlemiseks suurema wõimaluse annab. Kui mees ja isa sõtta läheb, siis algab ta naişel tõbus wõitlus nälja ja puudustega, ja see neid tunneb, see teab wäga hästi, et wõitlus nende wastu tagedaste raskem on kui isamaa armatawa waenlasele kuuli rindu saatmine. Ja kui mees ja isa kodu ei tulegi wõi kui ta töd wõimetuna oma perekonda tagaşt alab, siis tekitab see naiş wõitlus ja sõja lõpu järele weel kuu aega ebašt, sest naišterahwale maise afse ja töd eest harilikult hästi wähem, kui meesterahwale, ka siis, kui ta niikama palju ja niikama head töd teeb kui mees.

Kui palju õigusi teegi omale müüd fätte wõibelda jõuab, selle järele kujuneb ta elu alus tulewikus. Poliitilises ja ühiskelises on walimiseõigus see põhi, mille järele kõik muu kujuneb. Kellel õigusi ei ole üleüldises asjades kohtu oştist anda, neid jumitakse teiste poolt antud seadusi täitma, aga nendel ei ole nende andumise peale mõju. Sellepärast ei kaalu kõik wabadused üheskoos walimiseõigust weel üles,

mispärast wõitlus isearanis walimiseõiguse ümber saab keerlema. Mis atab, näituseks, see, kui rahwale paberi peal õigus antakse sõle rääkida ja kirjutada, mis ta tahab, kui ta seabaste andmise ja nende täitmise järele walimise oma fätte ei saa. Ainult paberi peal afmud õigused jätakse puşil olewate poolt pea tähele panemata, nagu seda praegu juha wäga selgesti näeme.

Wabaduse-wõitlejate ja üleüldise kõigi tõepoolest ebuliste erakondade ja ka ühtlase inimeste nõudmine on, et täiesti ühesugune walimiseõigus kõigile täiskaswanud terwetele riigikodanikkudele oştis saaks. Naišterahwas on põhjamaades wähemalt pool oşa rahwast, ja ka naišterahwale mõutakse tungimalt seda õigust. Need, kes rahwa õiguste eest walimis on olnud oma wabadust kaalu peale p-nema, oma werega selle õiguse hindu tajuma, ei karda mitte, et naišterahwad selle õiguse tarwitamata jätawad, et nad teha eşt furjaste tarwitawad.

Üleüldist walimise-õigust kardawad ja ta wastu tõd tawad kõik tagurkised erakonnad, nende hulgas siis muidugi ka Eesti rahwuslased. Wiimaste keeles on juha see üleüldine walimiseõigus, kui rahwalikmed walimiste eel kirjaoş-kamise kohta eşkami peawad tegema. Üleüldiseist walimiseõiguseist rääkides ei mõilegi nad naišterahwa walimiseõiguse peale. Nende (see on Eesti rahwuslaste) nimamehe oştise järele oleks see lihtsalt loşus. Kui naišterahwale ka walimiseõigus oştis saaks. Wiimael ajal on nad üleüldise mõjul seda oştisi natukene pehmennud, aga mitte oma seishukohta muutnud. Meie rahwuslased ei teia seda ülitähtsat õigust mitte päewaragatele, kes wõerastes maades ümber aletawad ja siin rahwa fäst tofkutud raha surmuse lõowad; ei ta mitte joomise ja muu lõlwatu elu läbi langenud meestele, aga gale, naišterahwale, olgu wiimased haritud ja tarwitulise jeltšonna liikmed. Naišterahwas on ka rahwuslaste ema, kes neid eşimesiel eluastatel õpetas

ja sellega nende elule aluse ja peafibi määras; naišterahwas on nende elueltifiline, kellel suur mõju nende saanuse kohta; ta on ka nende järeletulejate ema ja tähtsam õpetaja. Seetagu rahwuslased awalikult, mispärast ei tõlba naišterahwale, Eesti naišterahwas walimiseõiguse oşaliseks. Isedranis paanen ma selle küsimise ülem-lasurawa-toşumit hr. cand. Parts'i-le ette, kes naišterahwa walimiseõiguse wastatena ühel suuremal looşolekul üles olla astunud. Selles küsimuses on müüd tarwis ka rahwa eest täie selgusele jõuda. Kõigeõigem teie selleks on praegu awalik waielus, siis õglajest tõit ette tuuakse, mis poolt ja wastu on, nii et pealkutlajad ise lõpu oştise wõiwad teha.

Naišterahwas on kõigepealt inimene. Sellena tarmitab ta oma loomuliku edenemise wõibadust, mida isa, mehe jne. eest-toşimine talles mitte ei anna. Ka kõigepeal forral ei ole need wõigivallast alati wabad. Mis nende meelest hea ja õige, seda jumitawad ka oma eesttoşimise al olewatele peale, mis wiimased kas wastuhakkamisele sunnib (kui nende pasju jõndu), wõi nad muutuwad mõtlematal teiste toşimise täitjateks, mis inimeje wäärust igatahes alandab. Täitja oma fäe peal enesele ülespidamist teinud naišterahwas on praegu oma tegevuse määramisel palju rohkem talistatud, kui jeltšonna armulised meestejoşt. See on ülekoşus, mida edaspidi ei naišterahwas ise ega terwe jeltšond kannatada ei tohi.

Naišterahwale heibetaksse armatawasti jõnapuudust ette. Aga kas annab see nendele, kellel rohkem jõndu on, õiguse nõdermatele ka õiguse peal põhjenuas riigis õigust teelba? Niisuguse mõlemisewiisi järele peats siis üleüldise kõigetangemad walitjema ja teised nende sõna kuulma. Kui palju jõndu ja isedranis wõibadust aga ka naišterahwas peitub, seda näeme hulga lastega jeltšis jäänute ja meheta emaks saanute juures. Eşituleluga, mis mehe aastajest tubaku- ja witrarabast

palju suurem ei ole, elatawad nad laiselt ja enese ära. Mees kõige oma jõuuga ei saa jamael korral ühinda mitte toime.

Steshastru priituse andmise juures ei jätetud midagi mitte ebasõjadel, kes priituse wõttutest ei lohe aru ei saanud saada, mis peaks siis õiguste-jagamise juures teise põhjusmõtte järele tänu? Kui suurel määral naisterahwas ehtselt walmise-õigust tarwitaks, ei wõi mitte ühelki, aga kindel on, et ta nende juba mõne aja järele niisama tarwitab näitab, kui poliitiliselt täpset meesil praegu.

Inimeselugu ei saa enne wabaks, kui naisterahwas, nooresoo esimene ja kõige tähtsamast asjast, iga peale ühinnatud ehtsustele ali wabaks saab. Ta on juba olnud siis, kui talles kõik õigused ojaas saamad, mis temal inimesena olema peawad. Aruatakse, et pojad enam enade kui isade omadusele püüandawad — see oleks siis loodusel poolt näpunaide, mis teel inimeselugu jõudsamalt edasi wita. Kes oma poja waba inimese näha tahab, see andu talles kõigepealt wõimalikult waba ema.

Senini teetatud erakonna awalikult ülesastumine.

Sotsialdemokraatia poolehoidmine tunnistati senini maksnud riigitorra järele Wenemaal kirutööks ta kui surjategaibad kinnati sotsialdemokraatia erakonna poolehoidjaid tagu, nii et nad awalikult oma piinutusest rääkida egi nendele poolehoidjaid wõtta ei saanud. Aga nagu uad sõjawõimutusest teinud, ja ujuumissajate igat wiisi wõimutusest hoolimata latalle on laugunud, nii on ta sotsialdemokraatia omale poolehoidjaid wõitnud — kõigi teiste peale waatamata. Riigitorra, aatituse, et seal tööstiste äärmusel umbes 20-ruhat tööstiste endale selle erakonna poolehoidjaks on tunnistand. See ei ole ta hingatime, kui juba tähele panna, et naaberriigis Sakamaal wilmaste wõimutuse walmistuse juures juba ta miltioni walmistuse selle erakonna piinutuse poolehoidjaid oli — ja wähealt mõtete üle piiri too-

mist ei saa lastetada, teistagi mis tabes.

Sotsialdemokraatia on isedranis ta meele naabrite lastaste juures laiale laugunud, millega ta see nädalust emasti seletada laseb, et nad juba siis walmistuse pahameeli aratatsid ad, kui eesklaste suuri hulga weel palatisteks peeti, leda hegi mõistatus sellest tähts kiititud. Wabaduse-wõitluses on nad meist igatages ees, mida salata ei masta, ja nimelt on nad juba sotsialdemokraatia mõjul.

Pealimas on neil päewil uut lehte, niteaga "Nowaja Shijn" wälja andma hatatud, kes otsekohe lõne all olema erakonna healelenda jaaab otema. Matiste laastööliste hulgas, kes esimeses numbris nime piiri on nimetatud, on ta Massim Gorki ja Leonid Andrejew, terwe haritud ilmas tuntud kirjutatud, kes kuulsuse prolegi koguni läbiwile oja jootini omandanud. Juba nende meeste poolehoidmine annab selle kohta tunnistuse, mis sellist lehte oodata. Juba oma esimeses numbris analdab ta selgel sõnal, mis ta tahab.

"Mis on suure Bene revolutsiooni ülesanne?" — küsis "Nowaja Shijn" oma esimeses numbris ja wastab ise selle peale: "Seni- se riitlike ja ühiseluliste korra rahwalikuse-tegemine eht demokraatiseerimine. Wõimalikuse asemel peawad rahwa asemilud walmistuse oma tähte wõtma. Riigikodanikkude wabehorras tulewad ühe oja eesõigused ja teise jao kirjutandud tähta formaale toimetada; tööstisteks aswanud kodanikud peawad õiguste ja kohuste wõlde ühesugused olema. Teatud graadil on need nõudmised jektikonna mitmesugused klassid — kodanikkude — tööstisteklassid, ühendand. Selles aga, kui kindlasti ja kui tähtsult need nõudmised üles seatakse, lähewad need klassid lahku. Riigisama lahkimine wabataatse ta selle revolutsiooni tähtsuse peale. Kodanikkude-klassile on ta liitumise lõpp; tööstisteklassile aga ainult ja om ühiselulisel ümestamiste-teel.

Õnnele teletab see leht, et tööstisteklassi mõnigi egi kodanikkude-klassi

fi kõrwal täia wõib, ilma et ta ennast temaga ühendaks; pärsipoolse pidada tööstiste endid kodanikkudest aga tingmata lahutama, sest et wilmaste tergesti poolse tee peal seisma, poolituse reformidega leppima ja tagasiastumise järele tööstiste wastu ühinema saamad. Tööstiste jaaab kodanikkudest küll kõik need wabadused ja õigused, mida wilmaste praegu nõuamad, tähte wõibelda aitam, aga peale selle jaaab nad ta kodanikkude enesete poolt leda kindlustust nõudma. Selles olla nendel ta isedranis leppemist õigus, et praegune riigitorra muutmine tööstiste läbi toime on pandud.

Endistele revolutsioonile ja praegust ning nende tagajärgele wõrdle lõne all olew leht järgmiselt: "Kõik senised riigitorra ümberlammised Euroopas on rahwa poolt kodanikkude juhatusel toime pandud. Need juhatajad püüdnud poliitilist wabadust ja isiku puutumist tähte jaaab, waatamata aga ühtlasi ka, kudas tööstiste walmistumisele kõigilindamaid abinõusid leida. Jga senini Euroopa revolutsion oli tähe lahutamine wõljusmõtte — wabaduse ja walmistumiste-istekmi — kokkuleppimine eht kompromiss, ja nende jõudude tagajärjel oli niisugune riigitorra, kus teiser wõit turingas põhjuseadustega riigieesotsust seiskab. See riigitorra oli kodanikkude poliitiliste lootuste taewas, aga tööstiste majanduslike elu põrgu. Koguni midagi munda näeme aga enese juures. Wenemaal on alutene maa, kes riigitorra ümberlammiste eest peaaesalitsust isetendaw tööstisteklassidele tänu wõlnab, sellele looma töö ilmatu suure korraldatud sõjamaale, kes wägijawakale — jõu — ja jonnile — ahwarduse wastu pandis."

Misjuures aga õppiw noorlugu selles wõitluses etendab, jeda kirjeldab "Nowaja Shijn" järgmiselt: "Õnnest on Bene haritud seikus eht intelligenz õppimas nooreskoos waratult oma ajaloolisest ülesandest aru saanud; ta sai tööstiste-hulka aratajaks, tööstiste-liitumise pörmiks. Kui rahwa hulka minetu" ajajärk tähts tui, läts õppiw noorlugu kõigepealt külasse, kus ta aga wab-

taba. Kõik noorepoo lastmatus ja rahva lõbusus oli ilamaale waimustuse poole sõitnud. Koolis sai koolilõpetaja ilamaaluse prefektiks ja ilamaa-armastus õstus nagu uul ajemele, nullisjaid täitsiwad „bronsi-mehed“ (bronsi-tõlmuga taetud sõjati walmormis istud) ja moonutatilwad lohmimajades tuntud mõtluse-juh- tumisi järele, nagu „wõitame for- teitš“ ja muud farnateid juhtumisi, kus sõdat wimale weretilgani mõt- leb ja ilamaa aunts sureb. „Kooli- bitaljonid“ teati siie ja poistele harjutati wäikeste pääsibega ma- nõndwermaga, et neile ilamaa-armas- tusega sõjelti waimu siie lasta- taba. Elsas-lõhbringlast, kes Pranti- sule alamateks oliwad heitnud, peeti nagu pühaks, neid fumarbati ja neile anti kõige paremad kohad, kui nad ka kõige suuremad teinid oli- wad. Iise sõnaga, suurfobaniffude walitus tegi kõik mis võimalik, et walmuistunud ilamaalust ja käi- temafühum prantlaskste hulgas lastawataba, kes juba kegi soojawe- relised ilamaalased on.

Seda ülitumaks, heledats aetub ilamaalust mõistiwad kiriklased ja teised tagurlased wiimati wäga oia- wakte oma taluks tarwitaba, nii hästi, et nad selle tarbetama sõja- riista ta meikri, suurkõbanilise wa- barikil walituse wõnu pöördwab.

Juba esimene kätte, kindral Bou- langeri diktatoriks tõsta ja Salsa- maale sõda kuulutada, ähwardas wabarigile haledat ja häbitawat surma. Selles sõjas saab Pranti- lusemaa uuesti lõõbub, lootiwad kiriklased ja muud tagurlased, kes Boulangeri ümber olivad kogunud ja seda raha ning loitide abinõu- bega toetawad. Prantiusemaa kaotaks weel mõne maakonna, mõni sadamajati meesi ja hulga miljar- di, aga mis sellest, kui pärast õn- netud sõda mõis tulest, mis waba- rikil ümber lütkas, nagu eelkõne- sõda Napoleoni keisririigi ümber lütkas, siis olime jälle puul. Si- mus etewõtte läts õnnelikult murja, olasi Boulangeri loituse ja argpü- suse läbi, ehk see mees küll esimesi Napoleoni mängiba tahtis, olasi selle läbi, et mõned wabarikilised mõimimehed õgel ajal luuresti hä- daohtu aru saiwad. Wäewalt oli boulangismuse halle-nalaja surma

leibnub, naeru ja pillamise alla wajunud, kui palju torendam, päris õige, kuldne ilamaalust hõlgama tõukis ja üheskatsingendikkui pranti- laste ilamaa-äraandjateks muutis.

See oli 1897. ja 1898. a., kui sõnad „nationalisme“ ja „nationa- liste“ Pariisi müüritulustuste peal ja ajalehtedes esimesi korda ilmu- siwad. Esite ei mõistnud rahmas neid ja küis nudisikuluksit, mis neid barbarismufed küll tähenda- wad. Ta tundis küll wäga hästi sõnu: „nationalite“ ja „national“ (nationalitee ja national), rahmus ja rahwusomabus, aga „nationa- lismus“ ja „nationalist“, see oli koguni teine tubakas. Alles siis, kui ta nägi, et kõik bulangismule riismehed, hulk tuntud kuninglasi ja bonapartlasi, kes endid mõni päew wabarikilasteks nimetawad, et seda paremne Mariannelle kühmitatud oba kullaste piista, kõik kiriklased, iise sõnaga, kõik tagurlus nende sõnade ümber kogus ja kõik neid, kes nen- dega ei olwad, ilamaa-äraandjateks nimetas, alles siis hakkas rahmas aru saama, et „nationalismus“ tolm kord tulest läbi aetub, dekti- leeritud, puhastatud ilamaalust wõi ilamaaluse kõige puhtamat tükiruat tähendab.

Nationalismuse kuulast tegetwust kirjeldata, see nõuats Prantuse wiimase kahela aastal täieliku ajaloo kirjutamisi. Selle edu-rahwa aja- loo aru sagetakse rahutu ja segane olud, kuid talgi ei ole Prantiuse- maa niisugust meelesegadust ja wa- barikil niisugust hädaohu näitnud, kui see maagiline sõna „nationa- lismus“ talles sünnitas. See oli parajaste Drenyas'i protsessi kõige- tähtsimal filmapilgul, kõige-tibe- damal mõtlusajal, kuna edu õiguse eest ja tagurusi ülekõhtu alalhoidmise eest ja nagu elu ja surma peale mõt- lesiwad. See oli see tore aeg, kuna kindralid kottupalee trepi peal ära- andjati Esterhazyt juulelesiwad, kuna sõjaminiisternimis wale-dokumentis siinta kaotamisteks ja äraandja peasti- mijeks walmistati, kuna üks na- tionalistiline laadit, Georg Verrn, joaditulekogus tagurlaste fätepä- latusimil hüüdis: „Süüdlane wõi ilmtühata, ta peab kiruadi laarele jääma,“ kuna ülesäskitatud, pime-

tatud rahwahulk õiguse laitsjat Emile Zolad kottuteel löhki kistuda ähwardas ja kohns teba õiguse laitsimise eest wangi mõistis, see imelik aeg, kuna nii teraw, õiguse ja headuse armastaja rahmas, nagu prantlaskel itta olud, õiguse ja ülekõhtu tummuse näitas ära too- tanud olewat.

See oli ka see tähtis ajalooline ajakäsi, kuna wabarigi elu nagu tuitkelaawa otaks, õigem kindral Rogeri bobuse oheleku fälles, riipus, palju hädaohlitumata ni boulan- gismuse-ajal wõi ka sel ajal, kui kuninglaste ja bonapartlaskste ena- mus saabitulekogus weel noore wa- bartigi üle walitaks (tuni 1875.) See oli weel see najafats aeg, kus Paris, nõndanimetatud „walguse linn“ ja kuulus mäsimepa, netjaks aastaks woiitogu enamuse näol nationaliste, s. o. tagurlaste fäte langes, peale selle, kui ta juba paartümmeend aastat sohtalistside ja radikaalaste fäes oli olud ja mi- newal aastal jälle oma wana ar- mastuse juurde tagasi pöödras.) Kõik see meelesegadust, seda bul- luskusi ja ajaloo eburiiku rikkumisi mõistis see wägum, mis sõna „na- tionalismus“ korda taata.

Tõsi on, ja seda õigust peab nationalismuse juhtibele andma, et nationalismus meistrilult oli fai- ma pandub, et tal head tugewad elemendid ees walmsis olivad. Si- teks oli, nagu eespool nägime, ila- maaluse-tummus fäte-nafu nimel ülitumaks aetub, rikutud. Teieks olivad tagurlikud wabarikilased, kes endid petiifult progressistibeks, edu- lasteks nimetawad ja kes sohtalis- tede ja radikaalaste hirmu pärafi endid kuninglaste ja bonapartlas- tegu olivad ühendanud ja sentajani parlamendis walitewad, noorepoo lastmatus kiriklaste fäte jätanud, nii et 3. miljoni Prantuse kooli- lapset üle poole: 1 miljon 600,000, uluorude ja teistes kiriklastes koo- lides olivad ja ka riigikoolides kire- lisse waimu waltfema jätanud, niipalju kui see võimalik oli. Kol- mandaks olivad neerijamad „pro-

*) 1900—1904 oli Pariisi mõkogus wõi linnawalituses 43 nationalisti ja muud tagurlast ja 37 ebulisi wabarikilast, nüüd on, mai-juuni 1904. nees arwad ümber pöördub.

gressistid,“ ifka tagurlaste ühenduse päraft, föit riigiametib kiriklastega täis toppinud. Ifeäraltfult oliwad aga kiriklased progressistide abiga oma kae idjawaä juhurufe peale panda mõftinud, niti ei fel farbatawa ajal 90% wabariftliffi oli, fef waewalt oma wabariftliffi äles tunnistada julgefchwab. Ja mifugufel kiriklased on pealgi neeb õhwiftferib! Proegru, äht jefuitide fitufteraamatud lehittefes. Ietan ma felle raamatn lõpul hulga tabelifid, kus numbreite waral aru antafef, fuit palju õpilafit jefuitide felffoolift iga aafita ähte woi teifte kõrgemaafle õpeaufufefse afkunud ja maal näen ma, et 1884. aastal jefuitide felffoolift 42 õpilafit 55-af wastu wõdetawaf Saint-Cyru õhwiftferide-fooli on wastu wõtetud. See juba wana raamat lõpew tähendatud aaftaga, aga teiftetf eelfäimate aafstate tabelideft on näha, et jefuitide arw fellef kuulfas õhwiftferide-foolis iffa fafwamas oli ja et 1800. a. ämber pea föil felle fooli õpilafef jefuitide fafwandifid pidiwad olema.

Kõlle feda wägewat, falfift materjal: fefebafkafctud ifamaalfufi, kirikliffi fafwatatud noortfugu, tagurifti ametnikufide-hulga ja wabariftigwafafit idjawaäjuhatafif, wõftifwad nafionalifitid muidagi waga nafionalifitiffi fufit tarwitada, aga felleft ei olund neiffe ifpulefaomiftes weel füllalt, feni fuit fuur rahwafhulf, nimelt tööliftehulf, nende õpetufefe headufi ja fuurt wäärtufi füllalt ei tunnub. Sellepärast afutati uufi ajalehti, õsteti teift, fellefel mifjonib lugejad on, peeti fuuri foofolefuid, afutati fuuri ifamaalfefb“ felfififid jre. (Järgneb.)

Wõitlejateft ja wõidufi.

Tuntud wannutatud adwofat M. Mandelftam on rahwameelfe põhufefabufe (конституционно-демократической) erakonna foofolefuf 17. okt. manifesti faamife puhul järgmife kõne pidanud:

„Minul on fef suur auu ofafis faanud fellef ajaloolifef Almapilgul foofolejate eef kõnet pidada. Imbes fada aafat juba wõitluf Wene haritud felftfond meif fobumaa politifile wabafamife eef. Sellef püha-

liffi Almapilgul tõnfewad minu ette fefabriftide“) warjud oma fuuremeelfete uniftufte ja kõrgete püümeft. Surma ja fuunitõoga mafifwab nad oma palenfte eef. Nende taga on fuur põgeneja“), fef fobumaaft laugel oma fübame were fobumaa wabafufe eef wõittemifefis pühendas. Peale felle 60—70. aastad. Wene haritud felftfond, felle püüdmiftetf rahwas, felle eef to oma elu ja ärne õhwerdes, aru ei faa, fannob äff äffifefufitiste ja polittifile wabafamife aabet: lippu, luud wangifafad ja huffamifepaigad. Werefif nõdetades, ifeenefe wõitmuwägewufef älfmeelfefis läinud wägitalla-walifufje poolt taga fufutatud, langedes ja ärandruffemif hoiab haritud felftfond fifti fuure palenfte puhafit lippu Wenemaa kõgal kõrgel.

Sellifuures on meif tundlit, julge ja ifeenafit falgaw noorifugu iffa eefimefste ribades, kõlge-farbatawamatel tohtabel. Terwe maa ja ühes temaga terwe ilm faiwad fuulmata fündmufte tunnistafajatef. Ühel pool oli wägew walitfuf, fef pealaef fafatafani fõjariiftuf oli, fellel föit tegeliffel wõitufufe-abinufid teepärast oliwad, felleft lugu peeti, teifel pool wätfene läpu-täis intimeft, fellel ainult äff jõud tarwitada oli — fuure mõtete waimufstaw wõim. Wõitluf ei olund ühefugune. Murti näis, et meif nõrmete, et lipp meif läefi maha langemas on. Seal ilmunb kõlkefif ajaloo-wõitlufewäljale uus felftkonna-fift — töörahwas. Lugewate kätga wõtab ta lipuwarre ja tõftab tema kõrgele, kõrgele wõitlufje pea kõale. Luud furumifed, weel meiftumad, fuit endlel. Sadadena furowad foffikiftifste partidef liifmed, fef mehfelft wabafufe-mõtted fobumaa hulfat fambfuf. Tuhandetena lähewad nüüd töölifed ife kälmalemaafe. Nüüd nüüd ei hirmuta fef enam tebagi. Ühe langenud afemele afufwab fämmed ja fadanded uufi wõitlejaid. Nüüd ei ole haritud felftfus äff, ta toetab ennafit nüüd kõrgemeelfe töörahwa-klaffif peale, fef

fobumaa wabafamife pearafufte oma läbele wõtnud Mehfifelt fefab ta oma rinnad fuulide ja püffiftifube alla.

Ta näigib fireiftide-ajal, fuure uniftifafel ja plakfidel. Nüid ta läheb felleghärafit ebaft, ädel meelf ebaft, alati ebaft. Teba tortab fellef wõitlufef föit, mif Wenemaaft wõitlufet ja aumaf on, toetab fõlge oma haritufefe hifufufe, oma felftfondliffe arwamife mõjuga.

Ta waat, nüüd foolfefe tödntimene efmelina wõitlufate ette ofta. Ta paneb feal polittifile wabafufe lipu lehmima ja hõifkas wõitmu fuulutades. See on ainult efmene wõit. Si maffa ennaft petta. Enini ei ole weel midagi antud. Wähe on fa findlat lubatufit. Si ib fef on fiftifit wõit. Püftifegen feda, fuit pibagem meelfe, et tema taga pift wõitlufefe on. Mialugu õpetab felle, et wõidetud õgufel fireifti mäefit ära fiftafte, ni pea fuit rahwas uinuma jääb. Olgem waimofad, nagu wahimehed; hõidtem feda, mif fätte on faand, wõibelfgem weel faamatut fätt. Nüid tödtagem fellel fuurel ajaloolifef Almapilgul wandega, fangagi feda m äratut wae wära unufataba, mif tödline meif älefifif polittifile wabafamife fuures on näinud. Pibagem meelfe, et feal, kus meif afi lõpew, tödiftel ta afles algab.

Wene haritud felftfus on alati rahwameelne — demofraatline — olund. Sefufilifte eefõlguftie ja rahwaliftide wahede peal põhjenew omatafu-püüdmime on temale alati wderas olund. Wäheme fift ta tulemiftus töörahwaga fätkädes. Ühtefõidmiffis, ja ainult ühtefõidmiffis on edu ja wabafufe pant. Ja fuit fford uufi rafte tund tufef, fift felfab äff ühendufefafaline meif eef — felle ühendufefafaline niut on ajalugu. Terwifefid Wene haritud felftfonnafle, fef fämmed aaftaid wõitlufef rafufefid fannud! Terwifefid meif uundiftu ja ärtfa õppima noorefõole! Terwifefid meif korralbatu, wõimale ja kõrgemeelfefe töörahwale!“

*) 1825 a. Al'atol I. troonifekftamife puhul toimepandud ja nurjaläinud Wene rewolufiooni tegelafef.

**) Tuntud Wene rahwa õlgufte eef wõitleja afaftrjanif Herzen.

Kas see ei ole poliitise-riistaw, kes kogemata piiskopiis laanub?

Kui seltskond sünnitamise-walus waeuies ja konstitutsiooni löi, siis luituit äärmusooris Trepow.

Niisuguseid mehi ei lohuta ühes-ande raskus; nemad ei saa temagi sugugi arugi. ...

"Et. Pet. Zeit." kirjutab P o b e d o n o f f e w i, püha Anodi ülem-profurdri a m e t i f a h t i f a a m i t t e p u h t :

"Surm läheb läbi bürokratia metla. Ilue aja tormihooa tormab temagi läbi, nii et kaljud ja tammelad purunemad. Mis täiesti mada oli, see kutsutab ja ainult paenud-wad, madalad taimed jääwad alles, niipalju kui nad langewatest hüglastest purust rõhutud ei saa.

Bürokratia äärmusasteu taqur-luse hihaa laanub waim Pobjedonoffi on langenud. Seba laan-mist on luemata fordist ette kuit-lutud, müüd on ta toeks laanud. Sõjagewägemaa Anodi ülemprofurdri mees, kes 30 aastat W e n e m a a f a a t i t u s t i s, taab awalike elu wõitlusi. On, nagu oleks waimude pealt raske loorem ära wõetud ja sügaw hingatõmbamine tummistab raskustel, mida terwe inimeste põlw lantib."

Keht äolatab siis nitwaga selle laugemite üle rõdumustamasi ja se-letab, et tagahtistamine waim weel küllalt nii wägew on, et weel riig-kielu ette otia ilmunud ja lõpetab siis Pobjedonoffi poliitilist ka-raktereerimata sõnadega:

"Kõike, mis mitte Wene ja õige uulime ei olnud, wõi mis ilma litiuse peale ei wõudunud, kuulati kõi-gu niisuguste abindundega taga-mida ainult Torkwemada (teistaja hirmus werejauline pinalohutuit Gispaa las) wõi Pobje onoffi ühe kuradiiselt nõuu leidwa waimu abil wälja mõelda wõis.

Etin ei ole mitte koht sellest pi-kemast rääkida. Kõnnuõdies mõis ütelda, et l o i f wada mõtlemitie süttestamine, kõi tumasatõetgemine ja kõi urumine, mis uime fee aga kanda wõib, P., kui kõige selle waimuise üa, aimesse panda wõib. Kui pimeuise turimaim rõbus ta waimuise Wene-ma fassat, piinas teba, tuni ta nüüd lõpetas lanna-

lamata wain fäes wõstu haffas ja oma aelad purust ristikud"....

Kah ühistöö. *)

Tõlunnas taks torba näbafis ilmuu "Gesti Postimees" ja "Gesti pä-waleht Postimees" ei ole mitte ainult nime poolest singulaied, waid neid ühendab ka see, et neid mõle-maid Gesti Inguist kirjandusetaia ja nende lähem sõpruskond küll waimli-selt küll waralitselt toetawad.

Übede ja nendestamade ilatituse hooltselundiate arm teeb "Gesti-Postimees" ja "Postimehe" sõpra-deks, kes üksteist tarwilitselt toetawad. Üks kõigemum toetamife-tatse on järgmine:

"Postim-hele" teeb see, mis Olewitu iluultina asjabe lohta awaldatud, muret. Aga ei laima-mine aga Olewitu poliitilistest laht-lustamine ei ole kentalani aidanud. Ta ei wõi wastida, aga Olewitu as-jalitsi wastat ei saa ta ka ja sellepärast mõtab ta weel ühe abindum fähli: Ametiaand "Gesti Postimees" peab talle hädas appli taltama. Se-taleb enesle Jurjewist ühe kirja laa-ta, mille ta awalob ja milles feati "Ouu" seletab, et iluultini asjabelst kirjutawa Gesti sehe wälja-andia ja loetataja oara trükkloja õpilastele nii wähe sõgairaha mäs-ta, et nätkahada neid lumbidud teiste trükklojade "sekkide" juurde enesle laitsel osfima minema.

Wärskelt ja palawalt, enne weel-kui "Gesti Postimehe" "Ouu" kir-mi-le ilma punituud, trükkis "Pos-timees" ta ära, omalt poolt lunn-re hädas, et see Olewitu trükkloja on.

Mis praab niisugune kottumund-gimine tähendama? "Postimees" ei julgenud seda walet üe ehwelena ära trükkida, sest siis oleks ta to-est wastutama pidanud. Tealab "Gesti Postimehe" "Ouu" (nõnda nimetab selle kirja saatja ennast ise) oma lehele walet, siis ei ole ja lehe loimeus otsekohe selle eest wastutaw. Sel teel on raske neid lehti lumbida wastuseletusi nendes awaldatud wale wõstu andlham. Üks wõib ennast sellega wabanbada, et teima ütt nime ei nimetunud, kama teine ennast "Ouu" peale toe-

tada wõib, kes tema kirjajaatja ei ole.

Kewabel oli Jurjewist trükkloja-des õppijate freit, mis trükkloja-omanilla tollu otas ühiseit nõuu pidama, kuidas selleit taqu laaba. Peale muu tehti suure healeena-misega otisets, et õpilased summi-tud on terwe õppimisega ühes ja sellesamas trükkloja töötama ja et õpaeq harilikult niis aastat pidaba seisma.

Kui noored inimeled sunnitud on aastate laupa nagu wangid ühel kohal palgal olema, siis laotawad paljud nendest õppimise- ja töö-himni ära. Nad tawad, et nad enne teatud aega omelt wabaks ei saa, siigu nad kui ufnad taheh. Pealegi on nimeses töölloja töötam-ne ka mündel põhjustel õppijale lafuit. Koolilastele on wababuss ühes toolist teile minna, kui kelles-aga wõimalus on ja üks tool nen-de wõi nende loowatajate nind-mist paremine rääib kui teine: niipärast peaks siis trükklojades õppijad otia kumbel sõidend ole-ma? — Nendel põhjustel protes-teeris selle tehe wäljaandja niisug-ue seisaia wäärilise peremeeste otuue wõstu. Sellest hoolimata laadeti talle trükkloja-omanikude otuused ühes nende allkirjadega lo-bu fätte, et ka tema oma allkirja-aga kumistaks, et ta neid pidaba tahab. Soowitud allkirja asemel awalbas selle tehe wäljaandja oma iluultamife weel kirjaltitult ja ei wõtnud loosolekust, mida warsti pärsit seba peeti, oia. — Igaihele on wist arusaadam, et selle seisa-koht raske on, kes ühikult bulga soowidele wõstu astub. Seba ras-tust on selle tehe wäljaandja tunda laanud ja laab talle tulemitus seba eht weel juurema! mõdel tunda antama, aga ta seisutobia see ei minuda.

Meie ei eksi mistikste mitte, kui ütteme, et "Gesti Postimehe" "Ouu" kirj selle mehe kaastegewusel ilma-nud on, kes Tartu trükkilõõste ja trükkloja-omanikude wahel niisug-ue wahemike ofa etendab, seba rahweim põlgitulega lahe otiaa worakis nimerab. Tartu trük-tilõõlel kui ta trükklojade-omani-tud on murelt jaolt reitafab, wõi wägemalt peats nad Gesti teelt

*) Juba enne poliitilist freit kirjuta-tud ja laotud.

oskama, aga siiski räägiti nende ühisel koosolekul 2. okt. suurelt jaolt Saffia teel. Ka nende isandate poolt, kes mitu isalpool Gesti, Gesti kirjutavad ja liikuvad. Selle nähtuse põhjus on siis loogu ni arusaadav, kui mõelda, et paljud siinseid trükkiladud Saffia teele labuaste rääkima ei ole harjunud ja nooremad nende julgaks, kes Bene loois tänu, seda teel peaaegu sugugi ei oska. Meid oli tarvis waitima panna, et peremehe oma seisu kohta seda wabamalt laskesid saaks. Seda ei pannud aga ei „Gesti“ „Onu“ ega ta „Gesti“ tagasi laskijad tähele.

„Onu“ nõuame, tehku ta oma nime nimetamisel selgeks, misuguse Gesti ajalehe wäljaandja ja toimetaja õpilased nälgivad ja wõraste trükkimise abiliste juures enesele kaitset otsimas on käinud. Et tähendatud koosolekul see ilmsiks oleks tulnud, seda tähendab ta teel loogu ni kolmestalt kõrvalamineku põhjal. Et täida ta seda nõudmist, siis nimetame teda wiletsaks laimajaks. Mõne asjaolu rohkem selgimise järele tuleme lõne all olema laimuse ja ta põhjuste juurde weel tagasi.

„Põstimehe-Linda“ katkus mõni aeg Olemiku trükkija tuulemootori kallal oma jõudu. Ta waelelane wäsis ära, kuna mootor endist wiisi oma kohale jäi. Mõlemad „Gesti“ Põstimehed aluwad nüüd ühisel jõul Olemiku trükkija kallale. Kas Te, austatud ametlennad, siis wastaste juures ideepoolset mitte midagi ei leia, mis ilma waleta Teie lugejate peale soowitud mõju awaldaks? Meie arwates hindate wähemalt seda osa oma lugejatest, kes ta teisi lehit loewad, nimeit liig madalaste. Kui Teie wastastel ta nee weab, mida nendele nüüd külge lüuetele, oleks, ega sellega Teie püüklid küsimised weel wastatud ei ole. Kui lugejad nendead, et asjalikku wastust ei tulegi, siis jõuawad nad ta ilma wastuseks ise otsele — ja enam ei ole dieti tarwiski.

Wäljamaa.

Pilt Euroopa poliitika-taewasse.

Kui nüüd kõige-wägewamad ja toonandjad Euroopa riigid rahu soowivad wõi rahule sunnitud on, kuidas siis poliitika-taewas nii kiru on? See on uute sõpruste ja ühtluse sobituse-ae. Bene-Prantuse ühisus wõib paberi peal küll weel wäga tugew olla, Prantuse awaliku armamise ilmis ei ole tal enam mingit mõju ega jõudu, nagu kirja alguel tähendatud. Kui kolmit-ühitusele meelde tuleks meie kallale tulla, mis abi wõib Wene-maale meele nüüd weel anda? Küsimine Prantuse awalik heal. Kolmit-ühituse on aga ise haige. Austria ungria on seelama lagu odada naru Rootsi ja Norramaal, tal ei ole Prantusemaale wastu mingit sõja-põhjust ja ta ei taha Saffia diplomaatia sõja himu pärast sõrme tulesse pista, kus ta poole peab ja poole teha lootada wõiks. Ta teab ka, et wõidu korral wägew Saffiamaa tünn-tunnistuseks Austria faktoteelse jao oma külge liidaks. Kaotamise korral laigumeks aga terme riit mitmesuguste rahwuste järele tükibeks. Itaalia on kaelani küllalt sellest sõjamõelusest loomast, mis kolmit-ühituse talle kullasse ajanud. Ta lootsi Prantuse sõpruse ja rahaga oma riigiwõla protsentid wähenemada, see laenu muutmine on weel tulemata ja ta maksab oma riigiwõla eest ikka weel 5%, kuna mõned teised riigid 2½ — 3 protsendiga küllalt raha leiawad. Pealegi on ta Inglismaa sõber, kes omalt poolt Prantusemaale sõber ja Saffiamaa wastane on ja ta omalt poolt ei saaks Saffiamaa pärast talgi mõda nende tõe sõbra wastu tupest tõmbama.

Nii on siis kolmit-ühituse nagu Bene-Prantuse katkit-ühituse ainult paberi peal weel tugewaks ja Saffiamaa pea täiesti üksi jäänud. Ta seisuford on seda kardetawam, et üks, wägew wastane teda palju tõhemalt ähwardab kui Prantusemaale seda teha suudaks.

Inglismaa on harjunud ennast esimehiks tähtsusega kaubanduse-riigiks pidama ja ta on selleks ja nagu sunnitud, see on ta eluhallitsas, sest poliitööd ei ole seal niigasti nagu olemasti. Saffiamaa rahwahulk ja tähtsuse kaswaw aga iga aasta äärmawalt wiisil ja ta ühtlalt kõl imaturud oma odawa, halwa toudaga üle ja sõrjup inglased sealt, ta nende ajumaaelst iffa enam ja enam tagasi. Isegi tobumaal ei jõua inglased endid Saffia produktide peale Saffia marki „Made in Germany“ (Saffiamaal tehtud) panema. Nii wäga on Saffia kauba wõimuse seal juba kisse juurunud. Teiselt poolt suurendab Saffia walitsus oma sõja-laewastikku iga aasta kigala wiisil, et oma kaubandusi imatural toetada ja wägemat wõitlikat wägimallaga maha rühuda, kus see wõitluse-teel wõimatu oleks. Saksased arwastawad kuni wiimase ilmanipilguni, et ainult Ingliste wamaeelne partei, kes seal praegu walitseb, nende wastane on ja lootsiwad, et wabameelne partei, kes tulewa aasta walimistel, nagu ühtlalt walimiste järele arwata wõib, puitse saab, walimisi poliitikat nende kobia paremaks muutma saab. Nüüd on Ingliste wabameelne partei peamehed, tulewasele ministrid, mõne päewa eest suurtes kõnades seletanud, et sakslastel nende poolt mingit muutust ega paremust loota ei ole. See on ka täiesti loogikaline ja näitab, kui natwifised sakslased mõni lord olla wõiwad. See ei ole mitte mõni poliitika-mõd uisjõda (nitsugused sõjad on nüüd toredad wõi toored ajaloo mälestused), mis mõlema riigi wahel tõusta ähwardab; see on suurte wabrikantide ja kaupmeeste sõda. Suuri kaupmehe ja wabrikantid on aga niigasti wabameelset kui wamaeelset partei ja see majanduslikene wõi taesufõda saaks palju hirmjam ja werisem olema, kui kõl endised sõjad kofku, sest et nüüd surmariitlad ja -mastrand olemas on, mis mõne minutiga tühandel ja sadatuhandel häwitada lubawad ja ta saaks seda hõelam olema, et sõja sunnitajad suured herrad ise muudugi tule ette ei läheks ja waeleib eluka omal kaude eest jurma saadaksiwad.

matust, ärevat ja liikumistevabadust, 8-tunniline tööpäev kui ka kodanikuõigused kõige maksimaalselt. Kodanikuõiguste täitevõimustele tuleb vastustada, enesetähtsust, rahvaste-ja seaduste-vahe ära kaotada.

Ühtus võeti ühel heale vastu.

Sellele järgnes § 3 ja w a e f ü s i m u s. Sõjaväe prelatid riikides valimiste ja siemiste waenlaste tapmisteks. Mis valimistesse waenlastesse puutub, siis ei olla need praegu luugi karbetawad ja niigi meil karbetawad walmisid waenlasti oled, siiski ei suudaks meie praegune sõjavägi, selle mõistatus alles hõlmini igapäevse päewafelgels on saanud, kuidagi walmistele waenlastele mõjuwalt vastu astuda, nõnda ei sõjaväe peale riigi kaitseks kutsutud miljonid, mis rahwa taskust tulewad, mahamisatub raha on, kuna wõimele sõja kuu weel kuu kuu luupainaja rahwa rindadele saab rõhuma. Sellest poolt näitawad wõimele aja lühemuse, et praegune sõjavägi ka siemiste waenlaste vastu luugi kõlbist kaitse-abindus ei ole. Ka on palju ilmutata werd walanud, oma päästsid ja püüdnud oma wendade vastu, kes teda toidawad ja üles peawad, sõlmede tagajärgedega tarwitamud; sõjavägi on tooreks rõhumise-abindumise ja rahwa hirmutamise muumud, mis ärewust ja rahutust mitte ei wõhenda, waid suurendab. Niisugust sõjaväge ei ole riigil waja, sest niidast walmistest kui siemistest waenlastega saab rahwas ise walmis. Sellepärast tehti ühel heale otusteks:

2) Sõjavägi lahti lasta, ära kaotada.

Kolmandaks tuli poliitise-
§ i s i m u s otustamite alla.

Praegune poliitisei ei kõlba korrapidajaks, waid sünnitab enemine korratust. Rahwas peab enesele ise korrapidajaks walmis, kes selle älesande kõrgusel seisawad. Tehti ühel heale otusteks:

3) Poliitisei ära kaotada ja tema asemele mitlitawägi (rahwa kaitsewägi) alustada.

Praegust linnawolitogu, mis ühe ainsa elanikkude sihi — majajamantide asemel on, ei saa tähtselt linnawolitusteks pidada. Tema kaitseb ainult majajamantide

kasutid ja jätab teiste elanikkude häda tähele panemata. Kõige selgemaks wolitogu meesuse tunnistuseks olla paar juhtumist, mis weel hiljuti siin ja mujal toiminat ja mõtte-ja meele-awaldust sünnitanud.

Sellepärast tunnistatakse, et praegune linnawolitust ei ole terwe rahwa, waid on jõu ra hwa lajude kaitseks wäljapääst kosolele suure enamuslega otusteks teeb nõnda, et

4) linnawolitogu ametist ära astuks ja sellest awalikust tähtselt ajalehtedes teada annaks, kuna rahwa poolt uus wolitogu üleskõlbe, üheslugu, otsekohele ja salajase healetamistega walitaks.

5) peab nende lühemuste uurimiseks, mis Tallinnas 14 — 16. oktoobril ette tulimad, ja süüdlaste üle kohtumistimeisteks wananutud meeste kõhus kottu seutama, mille sihtmed rahwas üleskõlbe, üheslugu, otsekohele ja salajase healetamistega walit. Selle otuse tegi kosolele ühel heale ja pöhtendab teha järgmiselt: Tallinna lühemuseid on praegusest korraist wälja lastawand ja werewalamine 16. oktoobril olinud wõitwalbse korra kaitse ja rahwa wastale. Praeguse walituse poolt määratamad uurijad ei suuda süüdlasi üles leida ega saa nende üle ta diget lohtu mõistma; pealegi on rahwas usubuse walituse poolt nimetatud kohtumistimeist vastu ära lastanud, nõnda ei nende otus rahwast kuidagi rahustada ei suuda.

Sis teki meeting ühel heale järamiseid otusteks:

6) Kaudselt maksud peamad ära kaotatama ja nende asemele progressioline maks sihtetulekute peale pandama.

7) üleskõlbe maksuta ja sunnustit hariduse-andmine peab mõlemat sugu noorepoole kuni 16. elu-aastani sihtse seutama.

8) sõjaseadus ja walmis walituse korw tuleb igalt poolt, kus need maksmas on, ära kaotada.

10) kõik kõlbamatad ametnikud, kes wõitwalba, pettuse, walskuse ja teiste kõlbamatstega rahwa vastu on patustanud, mille tagajärjel rahwas kõik luupidamiste nende vastu on lastanud, peamad ametist lahti lastama.

11) poliitilawangid, selledest

wimaste walituse seletuste järele suur hull Siberisse, sunnitsõde ja wangitobadesse pikaiste surma ohwrits ja nälgima tahetate jätta, peamad kõik wabaks lastama ja Siberist ja mujalt laugemalt kroonu tulul koju toomama.

12) tehti heale-enamusega otusteks, et praegune linnawolitogu 14 — 16. oktoobri lühemuste uurimiseks juba nüüd uuritafelomistoni alustaks, et wärskete järele tehtikali ka idendust süüdlaste üles leidmiseks selgeks teha.

13) siiski ettepanes, senatori Tallinna lühemuste uurimiseks kutsuda, ühel heale tagasi, sest et senator praeguse korra ametist on, selles tööl rahwa sihtas mingit wõitlust ei oled. Pealegi olla senatorirewisiõnid wiimasele ajal, nagu see watus süüdis, ainult wormide täitme, kus suurest senator suurewõitustel ametnikka ja kaitselehtumist trawitab ja sõdurabaks luuri summasid rahwa warandust ära kutsab.

14) siis tehti ühel heale otusteks, awalikust tunnistada, et 16. oktoobril Tallinna lual turul toime pandud werewalamine kurtigeu on;

15) awalik armamine peab tähen-
datud 16. oktoobri lühemuse üle otuse tegema. Ja see awalik armamine teab ja tunnistab, et werewalamise kõlbatud administratfioni ja sõjaväe-älemad, kui isewalituse alemitud, süüdlased on;

16) peab ohwiterisid, seni kui nad oma süüdlaste sehtimeeste üle lohtu ei ole mõistnud, hoitfoterima, s. o. nende mitte enam ümber käima, neid mitte enam tundma, kui nad enne tuttawad olinud, neile mitte korterist andma, kampa müüma ja sellestasi;

17) kosolele tunnistab, et 16. oktoobril kordasadetud kurtide praeguse walituse walitusekorraga kaotas käitwab; walituse-ametnikkude uurimine ja rewiderimine on sellepärast asjata ja tagajärjeta, ei suuda rahwa meeli rahustada; ainult siis, kui sõjavägi oma tege-
wusest rahwa ees wastust peab andma, wõib julgelt olla, et wõitwalbale-terguks ja pöhtendamata werewalamist ette ei tule.

— „Sig. Alw.“ ja trükiwabadus. Selle pealirja all kirjju-

tab „Nihil. Med.“ hr. Weinbergi lehe kohta: „Nig. Nw.“ näib trüwabaduse üle rahutu olema. Nüpea kui mõni uus Läti leht timaale wõi uus wärsitud toimetaja oma allkirjaga wälja astub, küsib ta: „Et tea, kas ta ka tunnistab, on ja kas leht ülemtrüwa, tihute luba on jaa ud? Kas icedi „Nig. Nw.“ ta praegusel tähtsal siinapilgul mitte paremat tööd ei leia, kui niisugune ajaleheine nuusija amet?“

Niisugusel on Läti rahwuslase Remad tahawad „seaduslikel alusel“ töötada.

— **Paras paar.** Lugejatel on teada, et Läti rahwuslike lehe „Nig. Nw.“ peatoimetaja Weinberg trüwabaduse awalik wastane on. Eesti rahwuslike lehe peatoimetaja Tõnissoni kohta kirjutab „Satala,“ et see minewa aasta novembril Tallinnas ajalehtede toimetajate koosolekul ütelnud:

„Täieline trüwabadus ei ole veel mitte soowi taim; meie lehtede toimetajad ei ole loisi weel niisugusel; juba nüüdki, kus meil tšensurimudatus“) oli, on mõned lehed oma muraali taotanud j. w. m.“

Oleks iland Tõnisson siis aimanud, et sõnawabadus nti ligilad on, küllap ta siis ettemaaltikum oleks olnud, sest tema on kawalan kui ta mõttewend Weinberg. Tema ei näita hea meelega oma plaanist ja see on talle sentajani õnnets olnud.

— Nagu „Düna Zeit.“ ja „Dennas Lapa“ teatawad, on Läti

timaal mitmes tohos, näit. „Nitan,“ „Wotilas,“ otisets tehtud teelege-mise kohaseld mitte täia, renti mitte maista, kirikuoperajad bolkoiteerida jne.

— **Uja-märgid.** „Düna Zeit.“ Balti orjapidaajad üts pea-heale-tandja, lehe meergudel alles hiitni keegi v. Schilling metakut merise sättematru ewangeeliumi tunntas (millest omal ajal lugejatele teatatakse), awaldas nüüd oma partiet programmi, kus muu seas nõud-mised leida, et tolt Wene riigi to-b nntud seaduse ees uhoqiansustets tehtaks, matud digloseti ära joola-taks, ja et itegi põllutööliste elu färgre parandataks. Wõististe ei arwa fassad enam magatamfsega oma leiutorda fäit-fida wõtma. Keegi Tartu tantud Saffia abmofat on — „Postimees“ lugema hakanud, kuna enne Eesti lehti majasse wüla ei tohtnuud. Eekstastega pidada loftu leppida la-tjutama, muttu ei olewat enam head lugu.

„Nätsile teatati 28. ott. Marast, et seal lange arewus wallfseba. Palju laupluf on kinni, kuna hulga-fest alwetits lõhkumifi toime pane-wad. Mitmed wabrifud olla lõh-nud. 26. ott. on töölifed linnas pinnasie lippude ja lauluga rongi-täigu toime pannud, mille juures nad fse korda pidanud. Seltsamal päewal on umbes 500 meesi fuur mafuuritate- ja wallfapofiste-hult linna fäse tungida fätinunud, fuid lõwawägi jõdnud digel ajal ette. Wallfmit ei ole ette tulnud.

— **Safete ja Eesti rahwus-laste ütsmeel.**

Nagu lugejad teawad, awal-dati Tartu Eesti rahwuslaste toimetufel Tartu Eesti felfifde nimel (eht mõned felffid küll felfse abjekt ei teagi) peale konstitukthoni manifefti wäljafutuluinimise „Posti-mehes“ üleskufse, milles rahwast rahule manitfeti, feli wõitlus olla abjektaks fäanud, wabadufeld fõit fäes. Kuit põhjata fce wabadufte fädeolemitse hüiid oit, teawad meie lugejad juba, teawad nüüd ka üleskufse awaldaajad, feli nad on lojan dunnipidamite koosolekuid toime panema hakanud, nendefamade-

rahulemanitfseate felffide nimel. Nüüd wõtme felle fõige fuurde teatada, et tolt meie filma puutunud Balti fäfste lehed felle üleskufse fäure beafstittimiega ära trüüt-fifwad ja minewal laupäewal ütses Tartus, Bürgermeisre fäalis ära-peetawal fäfste polittififel loof-olefuf tantud eekstaste wastane prof. Debio, et fäinje füne Gessit felfti üleskufsega mis hiitufi tawabatud, wõit-da fäfjad ääinlt nouus olla; felles mõttes tahta ta nemad töötada.

Ünustagu nüüd lugeja ife, mis fce „ütsmeel“ tägendada wõib. Kas ei ole „Post.“ jafste fõitamine tihituf peccas, lugejatele puru hima pidamine, et rahwast finna juhtida, fufu jeda tihitufse, aga fuis mitlerah-was fälfajaaja ei ole. Eesti tuidas woi-fimad nüüd fõrraga fäfste ja eekst-aste fäfud ja mõttes ühineda?

— Kroppenhofi kiritus Nita freifis on 30. ott. kelsripalwe-ajal fäarmitfend, nagu „Düna Zeit.“ teatib.

— Krooniinnas on ohwitfifid, fuiti admiralideni, enefe eratidefje pannud, feli nad pole „wennatetsie“ wennatfse tundmufe fäfse üsfunud. Stuberneril ja komanbandil olla tultat wäge olnud, et lõhkumifi ära feldba, neil pole ainnult nti wafju fufufi olnud, et ette minna. Keegi ajaleht tähendab felle peale, et nad ainnult fäitfeta mee leawaldajatega fõ-dida fufgewad.

— **Wallfufe poolt ilmas üh-telugu üleskufsid,** et rahwas rahule jädts. „Nufba Suin“ tähen-dab felle kohta, et puhtatugi jeda kas wõi Zeerita pafunatega wälja, fuid rahu ei ole enne loota, kui wallitus oma te g u d e g a wõtma-lifus teeb rahule jädäda.

— Semfwoomes Schipow ja ktiem prof. würtf Bräufefhot on wufufit ameti tagafi lüfanud. He-mad ei wõida oma põhjufmõtete päraf praegufe wallfufsega ühes minna. Ütsibje hotawad tolt tdesti wabameelfed ringfõnnab walltufse emale, eht meie ametif-te teleg. agenturide fõnumete fä-rele wälfamaalajed neid küll felle eekst luidawad. Arwatamaste ei ole

*) Selle mudatufe all mõtleb if. Tõnisson Eesti rahwuslase Bögewer'i tšensuriametif ära ja hr. Babanow'i ta afemeje fäamife peale. Etfimeie a m e t i w ö t m u l m i n i s t s O l e w i d a l e w a l p ä e w i, millest ifetranis hr. Örenzflein ja ta abififed imet wõit-wad täädida. Kuit ifand Bögewer ametif ära fäi, fuis muretfes ta era-fond talle pehme fõba — wäpe tööd ja palju pafsa. Temale tšensuriametis färgneja hr. A. püüdis wäpemaft fõit-fide tema alla fäiwate Eesti lehtede wästa ühesugune olla, fuit ta temale antud eekstirjade põhjal ta wäge wälfu oit.

linnaametid, kohtuid ja politseid oma alla võtta. Politseimeister Kronebergi käski nõuti, et politsei sõjaväelastel sõjaväe tarvis käski ära annaks. Vahetpidamata pandakse ikka veel meeleavalduisi toime. Üleüldine streik kestab edasi. Minu pagariite ja meikite kohta on erandid tehtud. Restorandide ja toiduainete kaupluste lahtioleku aeg on nelli tunni peale määratud.

Sellelajama lehele teatatakse 29. okt. sealtjamaalt:

Sõjakomissari teatatakse, et Barskowi kindralguberneri käsu peale täna peale lõunat suured sõjaväe vahetpidamised toimuvad, milles igapäev ilmuwad revolutsioonilised lehti trükiti, oma alla võeti. Politseid panti mässinud püüeti alla. Sotsialistilised komiteed põgenesid enne ära.

Uks Moskowitzi peetud Poola piltri äärselt laemonduste omanikkude lookele pidas nõu suurte mässufunnamade üle, mis sõjakomitee teinud nende käski nõudnud. Benjini sundis lähe suurtüki patarei ilmutamine revolutsioonilise liikumise soolu. Seini toimepandud meeleavaldust ja revolutsiooni lendehtede laiale laotamist ei lubata enam. Linna käivad vahetpidamata sõjaväe patrullid ümber. Üleüldine streik kestab edasi.

— Moskwa ja Barskowi vahelisel Breiti raundtel ei lähe Moskwa tulemad rongid laugemale, kui Breitini. Selle raundte vahits on sõjavägi seadud.

— Dobleni kreisist teatatakse „Nist. Web.“ et jaal 30. okt. peal igas vallas lookele pidamised olema, mis sotsialistid toime pannud.

— Peeterburis meeleavaldatakse peale laskmise läbi kurb kuulsaks saanud kapten Sõdov on laskas ladeemiat lõpetanud — kindral-staabi ja sõjaväe arstidevõrke atadeemia. Ta on viieksa nimele kuulsuse ajatirja „Акса“ tegeline toimetaja. Seba ajatirja tellitakse kroonu poolt loobitelle lugemiseks.

— Sõjakomissari teadud sõnumed jutustavad, et äritus, mis siir ei-gi-päevad sünnitanud, väähemaks jääb. Väikemajajad ja kõik asja-

oludega tuttavad kainelt mõtlejad inimelised arwavad, et lõputult rahulust-jäämiste juttu ei wõdi olla, tuni lubatud wabaduse ideega mässama panud ei ole. Krahwi Witte aga leletanud temistoomestele et lanatama pidada, aega andma. Diletohe ei saawat midagi ära teha.

— Terme väljamaa ajatirjandus usub, et Venemaa rahulust-jäämise peale mõeldud ei ole. Venemaa rahwaste wabadus olla alles lõnakõlts ja muud midagi. Berl. Tagebl. kirjutab: Üleüldine on see, et Venemaa põhjaliku muutuse eel seisab. Riisugused riigitorra-muutused saamad harwa nii rahulisele toime, nagu Rootsi-Norra lahtumise. Peab arwama, et Venemaal mitte wähe werd ei woola, enne kui rahwase enesele täielise wabaduse kätte wõitleb.

Prantsuse rahwusline leht „Temps“ arwab, et praeguses wõitluses wõit Wene rahwale peab jääma.

Toimetuse kirjakast.

Wimaste näbaliste jooksul on meile toidumaalt rohkesti kirju saadetud, millede awalbamisteks ruum puudus. Neeb, millede siu ei wane, ilmuwad siis, kui üleüldiste tähtsusega sõnumeid enam nii palju ei tule. Riitud palume austatud kirjasaatjaid nii lahted olla ja meile teatada, mis sugust mahu wabaduseliikumine ja sõnawabadus nende ümbruses awalab. Ainaldatagu wabalt oma arwamisi — sõnawabadus annab selleks wõimaluse.

Uuemad sõnumed.

— Peeterburist, 2. nov. „Now. Wremja“ on Wladimirostofti telegrammi saanud, et tagawarama-likel, kes edasi teenistusele jäämiseks rahul ei ole, linna põlema on pannud ja ta ära lõhutanud. 30. okt. lõunajal on turulõhkumine alanud, süst mässajad siis linna on läinud ja kõik kauplusi lõhkuma hakanud. Graimnisti ei ole puudunud. Ohuul on linna ja fabam lausa tulemeres olnud. Himefel päewal on umbes 300 mässulist jurnatud ja haawatud. Oja wõit-

mas olnud enamiste madruksed ja suurtükkimehed. Glanifubel olla nägja oobata.

— Ministrite-nõukogu on 30. okt. otsustanud tsensuri ära kaotada ja ajalehti kohtu ees wõttutusele wõtta.

— Rõige enne toodawat, nagu „N. Sh.“ teatab, 10. ja la w a e - f o r p u s Mandshurlast tagasi.

— Minipandus Väli leht „Peeterburgas“ „Wifis“ on jälle ilmunud hakanud.

— Revolutsioonilised waimulikud mehed. „Nist. Web.“ teate järele on koguni Moskwa waimuliku atadeemia professorid ja üliõpilased revolutsioonilisele meeleawaldulel osa wõtnud. Nad panud 18. okt. punase lipu kiookri peale sehmima ja laulnud atadeemia hoonel revolutsioonilist laulu.

— Toomemaalt. Waasa kuberner Kriipowitsch on oma ametnikkudele lubanud, et ta ennaft kubernangu-walitsuses enam ei näita. Paljudes kohtades ei ole mitte ainult Wene sõndarmid ja ametnikud, waid ka Wobriksowi siskeemi poole hoidwad soomlased rahwa poolt sunnitud ametist lahtuma.

— Kroonlinna preester Joas Sergiew on ka madruksed eest põgenema pistnud, kõige oma suure kingerajase kuulsuse peale waatamata. Nalehed nimetawad teda jellep, palgaliselt. Sõjakohitud olala tegewuies ja wihased ohwitserid rääkida, et tarwis olla sadandeid madruksid maha lasta. Tuntud kirjanik preester Petrow on mitropoliit Antoniusi palunud, et see kiskri käski madruksed trahwi alandust katkusi nõutada. Ka kõik edumeelised ajalehed on kindlasti surmanuhtluse wastu.

— Braeguse numbri trükkimise ajal tuli sõnum, et raundteedel liikumise seismajätmine ülesti alanud.

— Wihawis on sõjakomitee ühe politseilantsilei-ametnikku lõhkumisele kihutamise eest surma mõistnud ja ta revoluriga maha lastud.

Ruumipäewusel pidi jutt sellest numbrist wälja jääma.

Mõndasugust.

Kunstjõnnikute segamistest.

Nagu teada, tarvitatakse meie põllud talimede kasvatamiseks nii- ja peaaegu, nimelt: woswozoput, lämmasist, kaalit ja lujja.

Ei laudaõnniku tees talti neid ained tarvitataks, et leida, siis kasutatakse põllumehele puidu- ja rammusid kunstjõnnikute näol põllule juurde toida, et selle läbi põllusaaki tõsta.

Sagebaste tabetakse mitmeid wäetussaineid, mida põllus wähe arwatakse olewat, forrago anda ja teiste neid mõni aeg enne külli walmis, et küllataval segamistega ajawitust ei oleks. Ei ole aga igaford kunstjõnnikuid tarwitati arwul fobus kaepärast, siis sõide talle sagebaste kunstjõnniku toididega kasutame juurest otse küllataval põllule, segatakse neid seal ja küllatatakse seennega ühel ajal mulla peale ja küntakse wot äestataks kisse.

Mõnel wenehel on wiktis laudaõnniku headust jelleidabi tõsta, et ta talwi teatid ajal kunstjõnnikut laudaõnniku hulka küllab. Sarnane wot on wäga kiiduwäärat ja tulus ja on jellest digel wiktis tarwitamise forral sohe ja soime forne kaju, aga wäerite tarwitamisel ainult kaju.

Turbamud, mis hästi ära küllatatakse, gib, lubi ja superfosfat on ained, mis laudaõnniku hulka segada soige soowitawamad on. Laudaõnniku seest ei lale nad wäga kallist wäetussainet amoniaki wälja aurata, asjata prühkuse kauma minna, ega laudaõnniku ära rikkuda. Niisama jaawad nad laudaõnnikust ained, mis nende fers olewad, muidu kajuata ained ära küllatada eilawad ja neid koibitust taimeletoibus imber muidawad. Sel- lepärast on ülemalnimetatud kunstjõnnikute laudaõnniku hulka segamistest kaje ja soime forne kaju. Nad mõjuwad üksteise peale kahulikut.

Etikilikalpetrit, kainitti, wädwit- hapu amoniaku wõib ka laudaõnniku hulka segada ja ta nendegi taimeletoibu ained küllataval seal enam wähem ära, aga laudaõnniku seest ei junda nad amoniaki enesese-

wahtuwõtia, sellep. on ka nende segamistest üheforne kaju.

Wiktis ka hujuliseks tuleb kaali ja toomasjahu laudaõnnikustesse segamist pidada. Etteks hingab üks oia nende tees olewad toiduained laudaõnnikuga kottu puutudes gaasiks muutumise järele prühkuse ära; teieks muutuwad mõned ojad, mis mulla tees ära- jatatavad, idaniku tees küllatataks, finkistawad ära, mis pärast sona- tuga ühes mulla tees ka enam ära ei jula ja talmele toiduteks ei laa olla.

Sarnasugune kaju tuleb ka üksi- fute kunstjõnnikute segamistest. Ks- fford r i f u s i a w a d nad wä- wastatistlu kasutatakse küllataval ained, teine ford muutuwad juba küllatav olekus olewad ained j u l a m a t a k s ja kolmas ford muutuwad üstikut ained teiste ainetega kottu puutudes g a a f i s ja kahjuwad prühkuse ära ja wäetus oimad jääwad jebaword toiduainete po- kist w o e f e m a t s .

Selgemaks aruamisteks näile, tes kunstjõnnikuid oma põlluwikide kasutamise juures tarwitawad, annan jina W-nemaa agrootom büroo kassaagie kateie järele õige- kes teid teieime nende segamist kohta:

1) Wiktist aega mõinad kahjata segatult teista: a) laudaõnniku tees: kainit, etikilkalpet, kaali- foia ja superfosfat; b) superfosfati tees: kaali-foia, wädwitihapu amoniaki, etikilkalpet ja kainit.

2) Enne külli wõib segada ja maha küllida: toomasjahu: kainiti ja kaali-foia.

3) J a g i e i t o h i f e g a d a : a) laudaõnniku hulka: ei kaali-foia toomasjahu, b) toomasjahu hulka: ei wädwitihapu amoniaki ega superfosfati; c) superfosfati hulka: ei kaali-foia toomasjahu.

Et mõnigi põllumees segamistega efinud on ja sellega omale kaju teinud, sellepärast amaldan hoiatu- fests need read, et edespäiste kah- jude eest hoida.

Lõppeks tähendan veel, et kainiti, kaali-foia ega etikilkalpetrit midalgi küntis ei ole seennega ühel ajal küllida, nad r i f u m e d e e m e i d a n e m i j e j u d u ja küllatawad eistalget kasutamist.

Kainitti ja kaali-foia küllitagu kui wõimalik ügijele wõi wähemalt p a a r n ä d a l a t e n n e m i j a künti, et kahjulikkudel foolabel wõimalik oleks enne ära küllada ja maa-õhja ära wajuda. Etikilkal- petert on kõige finkiam orasiele küllida ja kahjulikkema peale jätta. Etikilkalpetert küllat üht ruttu ja seennega ühel ajal küllatamisel juba ta enne ära, kui talmel tarwitisel wõitl juuri on, et teida oma to- buks wõiks tarwitada. — Ära põllumehe kainiti ega kaali-foia küll- pärast wäetussainete h- g- o- f- m- a- ja wistat, et neid seennega ühel ajal küllida ei wõi, feli nad on lugu tarwitades wäetussained, mis wäga küntiste laudaõnnikuga wäetustele, kadi heidaks witi aiari maha, mütama oleks kaju ka h- u- m- e- s- t- i- f- t- p- u- n- n- a- l, ega kaali-foia wõit fainiti juardeliamisel ei ole jeda kasust.

Sellepärast on ja idää põllume- hel kunstjõnnikute tarwitamise juures praidesondets, nende segamist, t a r w i t a m i s e - w i k i j a t a r w i t a m i s e a e g a t ä h e l e p a n d a .

Kes hädas, küll see appi hüüab. Põllukallid idanud hiljuti faks meesi purjelootistuga Wõrtsjärwes olema Põllukallid saare poole teie. Põllukallid korstis aga olnud mehed enne jeda pea täis pannud, nii et dieti looti- rikud kahjuda pole ojanud. Tuule- hoog wistunud lootistuga Etmad- ümber. Teine sõitjateki ujunud kal- dale, üks aga jäänud õnnetul kom- bel jalgupidi purje nõotide riste finni.

Selki risti lootistuga all mees hoidamie abil pead wee peal hoi- des, karyn uppuja appi. Seltimees waatab tema häda kalbal waitides pealt.

„Hüüa fina ka ometi appi,“ pa- lub wees-oleja.

„Kes hädas, küll see hüüab,“ wõtanud kalbal-oleja küllma rahu- ga.

Õnnets juhtunud ometi keegi õi- gel ajal ligi, tes õnnetu uppuja kaldale kasunud.